

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. maja 1867.

Gospodarske stvari.

Razdelitev pašnikov in zložitva (Arrondirung) zemljišč.

Neovrgljivi in prvi pogoj zraven umno obdelovanih zemljišč je gozd (boršt, šuma) pri kmetijstvu. Gozd je v resnici duša slednjega kmetijskega obdelovanja, in če kmetovalec njega nima, revež je. Gozd daje kmetiji potrebnega lesa za kurjavo, za podstrešja, orodje in druge kmetijske potrebe; posebni gozdni pridelek za kmetijstvo je pa tudi stelja, kajti če stelje ni, tudi gnoja ni, in če tega kmetovalec nima, posebno na Krasu, mu žito in drugi sadeži ne hasnejo.

Tedaj prva naša skrb bodi, da se gozdi ohranijo in kolikor mogoče izboljšajo. Od tod pa dobivamo še družih neprecenljivih dobrot, in teh tem več, čem gostejši je gozd. Kjer tedaj gozdov ni, tudi le-teh dobrot ni; ondod suša posebno po Krasu sleherni leto vse popari. Dognana resnica je tudi to, da, kadar goste šume pokrivajo hribe in doline, se dežni oblaki raje pristavljajo ter rahel dežek na prepeklo zemljo spuščajo; potem pa se mah po drevju, po skalah in po tleh, listje, resje itd. mokrote napije, jo v sebi drži, ter počasi studence, potoke itd. pojí in drugo mokroto z oblakov na-se vleče. Kjer so gosti gozdi, ondod se mokrota počasi s hribov, strmin in žlebin oceja; če so pa hribi in doline svitli — brez gozda, je pri vsakem naglem dežju tam na mestu, še bolj pa po ravninah velika škoda, kajti nalivi naglo derejo navzdol, trgajo se seboj zemljo, grušče itd., potoki potem iz svojih strug vdarjajo in — njive in senožeti vničujejo in njih pridelke se seboj ne-sejo. Tedaj vsaka šuma je na neprecenljivo korist kmetijstvu; zatega del pa ne bi se smeli z grmovjem obraščeni pašniki posameznim lastnikom deliti. Ako bi se tudi taki pašniki na Krasu delili, zginilo bi grmovje in ž njim tudi vse gori popisane koristi; burji bi se pak vrata širila, ter trgala bi neusmiljeno trato in še to malo zemlje, ki jo še ima Kras.

Premišljevanje, v katero se je spustil visokočastiti poslanec gosp. dr. Toman preteklo jesen v ljubljanskem deželnem zboru o razdelitvi pašnikov, je po vse iz praktičnega življenja vzeto (glej letošnje „Novice“ št. 3). Ako bi se pa tudi po Krasu vsi pašniki brez izjemka lastnikom delili, bilo bi to djanje od druge strani na veliko škodo posameznim posestnikom, občini in tudi vsej deželi, in zakaj? — Revščine je posebno na Notranjskem in tudi po primorskem Krasu čedalje več, Trst je blizo, drva ondi draga; sila pa kola lomi, to je, sila ne pozna postave — v malo letih bi iz obraščenih pašnikov skalnat svet postal; burja bi gospodarila čez in čez, in tudi po tistih zemljiščih, kjer sedaj še kak šopek obraščenega pašnika zavetje dela

zemlji. Ne preziram tistih umnih posestnikov, kateri bi njim odločno gmajno še veliko več na vse strani izboljšali, a taci je zelo malo — in še takim umnim gospodarjem bi snedeži, potem ko bi vse svoje grmovje izsekali, šume toliko časa ščipali in ščipali, da bi primorani bili, zoper svojo voljo vse brez razločka iztrebiti jih. In to se je že večkrat zgodilo!

O principu, da je skrajni čas pašnike deliti, so ene misli tisti vsi, katerim je mar za blagostan deželanov in napredek kmetijstva. V tem nam „Novice“ že dosti let sem pridigajo ter koristi delitve temeljito razlagajo; al vendar do sedaj brez izdatnega vspeha. Posebno na Krasu bi bilo treba razdelitev golih pašnikov pospešiti, kajti brez tega — verjemite mi! — ne bo Kras nikoli dobil zelenega krila. To je tudi že v spisih „o pogozdevanju Krasa“ (glej „Novice“ leta 1865. list 35 itd.) dokazano bilo. In če tudi, ne samo avstrijska, ampak vsa evropska gozdna društva Kras ogledujejo, bode Kras vedno skalnat ostal in nikdar se pogozdil, dokler se njegovim pridnim stanovalcem v razdelitvi golih pašnikov prilika za ta namen ne dá. Poglejmo, kaj so pri Občinah in pri Bazovici v malo letih po razdelitvi skalnatih gmajn dosegli? Očistili so jih sivega skalovja, tako, da človek, ki je ta svet pred videl, mora strmeti, kaj njegova umna moč zmore. Zginile so skale, ktere so bile kot tlák druga na drugi nakupičene; nastala je potem lepa obzidana ograda z njivo, gladko snožetjo, nasajena s trto vinsko in raznim drevjem. Med drugimi posestniki naj bo v izgled prvi in edini gosp. Andrej Danel iz Občin, kateri že nekaj let sem lepe senožeti iz skalnatega sveta dela, ter tudi sedaj pri Franetiču ogrado 15 oralov veliko iz čisto skalnatega sveta napravlja. Tiste dele gmajn pa, ki so še s kakim grmom zaraščeni, ne dajo kraške soseske v razdelitev, kajti v predragem spominu jim je še razdelitva njih lepih borštev od 18. in sedanjega stoletja posameznim lastnikom, kateri so vse svoje dele popolnoma uničili — zakaj Trst je blizo in drva tam so vedno draga. Sedaj pa zavidajo one soseske, ki so od tistikrat do danes svoje boršte v skupnem varstvu in vživanju ne samo ohranile, a tudi izboljšale. V izgled naj nam bo med malo drugimi soseskami na Krasu med sivim Krasom ležeča Divača.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* V 4. listu letošnjih „Novic“ je bilo svetovano, kako se plesnobni vonj (duh) vinu odpravi. Poskusil sem tudi jaz po tem nasvetu izboljšati svoje vino, ki je prav hud duh imelo. Ker nisem vedel, ali bi olje ali maslo bolje bilo, vzamem blizo pol maselca laškega olja in ravno toliko masla, in ko se je maslo raz-

šnji, ki je svojo dolžnost storil. — Dr. Orel svetuje, naj zbor o predlogu g. Pourja prestopi na dnevni red. Dr. E. Costa je zoper ta nasvet, ker predlog Pourjev je važen in je res velika škoda, da se gledé na potrebščine in stiske kmetijske ni že davno skušalo, da bi se bila zastavnica na noge spravila. Deželni zbor je imel dolžnost in skozi 6 let tudi časa dovolj, da bi se bil lotil te naprave; gosp. Dežman zagovarja zbor, ki se v tej zadevi zagovarjati nikakor ne more in ne sme. Dr. Costa nasvetuje, naj se glasuje o Pourjevem predlogu. — Glasovalo se je potem, in z večino glasov je bil predlog sprejet. (Dal. prih.)

Razdelitev pašnikov in zložitva (Arrondirung) zemljišč.

(Dalje.)

Moči, katerih več ali manj vsaka soseska po velikosti svoji ima za vzdržanje in zboljšanje gozdov, so neprecenljive, in učeni gozdnarji, katerim je v resnici mar za gozd, hrepenijo po takih močéh, kajti ne samo da soseske lahko gole strani gozdov obsadijo, temuč tudi mladi gozdi, kateri gozdnarju dobička ne dajajo, da bi jih mogel umetno obdelavati, imajo pri soseskah vsaki letni čas dovolj porabljive moči. Taki gozdnarji trdijo, da soseskine gozdi se dajo zboljšati pri količ-kajšnem obdelovanju, in to na velik dobiček soseskam in tudi celi deželi, česar pa posamezni posestniki gozdov doseči ne morejo. In gotova resnica je to. Tedaj sosedje varujmo in boljšajmo svoje gozde sè zedinjenimi močmi, in če mi popolnega dobička od svoje delavnosti ne dočakamo, naši zanamci ga bodo gotovo; hvalo srčno nam bodo peli za trud naš, ko bodo naše kosti že drobne!

Da imajo umni in varčni gospodarji resno voljo, zraven golih tudi obraščene pašnike in vse gozde deliti, to je vse hvale vredno, kajti oni spoznavajo, kolikošni zakladi še mrtvi v neobdelanem svetu ležijo, in oni bi radi ne samo gole, puste pašnike v plodne pre-delali, ampak tudi svoj del tako obdelovali, da bi kadaj lepe goldinarčke brez gozdne škode vlekli. Al kaj pomaga, ker bi vendar na zadnje, kakor sem gori dokazal, občna zguba nastala po revščini, ktera se že na najvišjo stopinjo sili.

Razdelimo si tedaj le neobraščene, gole pašnike, in to brez zamude!

Priložno pa zložimo si tudi zemljišča, kajti ni ga lepšega časa mimo tega, da se zraven razdelitve pašnikov tudi zemljišča zložijo. S tem bi se kmetijstvu neizrečeno pod rame segnilo; kajti zložitev zemljišč bi prvič: olajšala razdelitev golih pašnikov, ta pa zložitev zemljišč, kajti veči del pašniških lastnikov ima zemljišča tikoma pašnikov; drugič: olajšalo bi se obdelovanje kmetij na vse strani neizrečeno, kajti po celem Kranjskem, Primorskem in tudi po drugih deželah 1 maslic zemlje ($\frac{1}{4}$ Hube) iz 15 kosov zemljišč obstaja. Koliko je tu nepotrebnih potov pri obdelovanju, ogledovanju, varstvu itd.; tretjič: pri oranji in košnji ne more sosed sosedu, večkrat tudi pri vsej dobri volji, vstreči; za pest odorane zemlje ali odkošene trave, če tudi je skor brez vrednosti, nastane med sosedi prepir, tepež, tudi drage pravde; četrtrič: vožnja po zemljiščih z zemljišča na zemljišče, čeravno s pravico, drevesa pri zemljiščinih mejah, posebno sadna drevesa, napravijo hud ravs in kavs, čeravno državni zakonik sadje pripušča tistemu, na čegar tla pade. Na stotine vzrokov bi se lahko naštel, kateri za zložitev zemljišč govoré. Kolikošno veselje sam posestnik občuti, kadar vidi pred seboj veliko lepo obdelano polje

in senožet, in to vse skupaj je njegovo! Zraven vsega bi se pa tudi državi veliko dela prihranilo, kajti brezštevilni kosi zemljišč dajajo katastru neizmerne dela; treba je tedaj tudi delavcev, uradnikov dragih.

Sosedje varujmo in boljšajmo gozde; delimo gole pašnike, in zložimo si zemljišča! To se brez velike težave toliko lože zgodi, ker visoka vlada in naš veleslavni deželni zbor to želita; tedaj se moremo od tod vsake podpore nadjati.

Kako da bi se pa to hitro in dosledno dognalo, morali bi se izvedeni možé iz dotičnih krajev po odločbi imenovanih visocih oblastnij sniti, in o tem važnem predmetu pogoditi. Vrzimo tedaj staro železno robačo z ram, čeravno stari naš pregovor pravi, da navada je železna srajca.

Ravno sedaj stavi slavna c. kr. okrajna gosposka postojnska po naukazu visoke deželne vlade na županije dvoje vprašanj, na kateri ima ona z dogovorom županov in izvedenih mož odgovarjati, namreč:

1. Ktera sredstva bi bila za pogozdovanje kamnitih tál in uničenih gozdov na kranjskem Krasu najbolj hasljiva?

2. Ali so soseske v tej zadevi že kaj storile in s kakošnim uspehom?

Moja misel o teh dveh vprašanjih je:

1. Za pogozdovanje kamnitih tál, kjer ni čisto nič grmovja in zemlje, ni ga sredstva brez neizmernih stroškov. Tukaj si mora narava sama počasi pomagati; če je pa količkaj zemlje med skalovjem in kak grm, treba je take ploščadi vsaki paši v prepoved djati. Ako bi se hotela taka tla hitro pogozditi, treba jim je sè semenom na pomoč priti; najboljše seme za take ploščadi je gotovo beli gaber (*Carpinus betulus*) in pa gladki ali poljski brest (*Ulmus campestris*). Ti dve drevesi zdržite vsa slaba kraška vremena najbolj, in se tako po rokah med skalovjem zaplodite, da je težavno iztrebiti ju. Po vseh drugih tleh je po domačih skušnjah beli borovec (*Pinus sylvestris*) ne pa črni borovec (*P. austriaca*) priporočila vreden, kajti on se vsaki zemlji, če je prav posajen, prileže in najhitreje pusta tla pokrije in zboljša.

Koder so pa gozdi po dobrih tleh vničeni, ni družega treba, kakor prepovedance vpeljati; posebno bodo prepovedanci ondi na mestu, kjer še kaka bukev in kak hrast raste, in to ob času žirnega leta. V tacih letih je svinjska paša po takih gozdih živega priporočila vredna; to se razume, da jeseni, kadar žir od drevja cepa, sicer pa nikoli ne. Prepoved more pa toliko časa veljati, dokler rastike govejemu gobcu ne odrastejo. (Kon. prih.)

Mnogovrstne drobtinice.

* *Vino za gostovanje pri kronanji ogerskega kralja.* Da se bode pri tej slovesni gostbi potrosilo polno vina, naravna je stvar; al čuditi se moramo, da Magjar, ki hoče vse svoje imeti, si je naročil večidel tujega vina. „Pesti Hirlap“ naznanja, da je namenjeno za to gostbo 300 butelij španskega vina „shery“, 200 butelij nemškega „Johannisbergerja“, 500 butelij francozkega „lafitta“, 500 butelij francozkega sladkega mošta, 60 butelij „šampanjca“, in samo 20 butelij ogerske „tokajščine“ in 500 butelij „šomlavščine“. — Ker imajo na vinorodnem Ogorskem mnogo dobrega vina in se more na primer z rdečim „lafittom“ meriti izvrstno vino jagersko (Erlauer), moramo se čuditi temu, da Magjari nočejo točiti dobrih domačih vin, o katerih v eno mer trdijo, da se morejo meriti z najboljšimi francozkimi?! „Gospod. List.“